

Synpunkter från lokala partiet Politiskt Alternativ (PA) inom Vilhelmina kommun kring Regional indelning – tre nya län SOU 2016:48

Först några kommentarer kring kommitténs ordval, fokus samt känslan av att utredningen inte vill framhålla vissa (besvärande) fakta som kan få konsekvenser för en ny länsindelning:

1. Det skrivs att länen som ska ingå i det nya länet är ”relativt jämnstora”. Jämtlands befolkning på 127 000 utgör hälften av både Västerbottens 263 000 respektive Norrbottens 250 000 invånare. Västernorrland har 244 000 invånare och är alltså nästan också dubbelt så många som Jämtland. Även om ordvalet försöker mörklägga fakta föreligger ju faktiskt siffror (s 181).
2. Andelen av Sveriges befolkning i denna del av landet kommer enligt prognoserna att minska även om det sker en befolkningsökning numerärt, men den är då mindre än övriga Sveriges ökning (s. 183). En annan aspekt av den prognosticerade befolkningsutvecklingen är att den positiva utvecklingen sker huvudsakligen längs kusten och i städer. Varför osynliggörs den delen av prognosen i utredningen? *Den negativa befolkningsutvecklingen för inland och glesbygd är alltså en utmaning som ett nytt länskontrakt måste synliggöra och föreslå åtgärder för.*
3. Kommittén skriver (s. 191) att ”Vi bedömer också att en stor fördel med det nya länet är att det samlat kommer att inrymma i stort sett hela de svenska delarna av Sapmi.” [sic! utan apostrof över a:et] Men utan att klargöra i vad dessa fördelar ligger. Visst är det en fördel för en gränsöverskridande kultur som den samiska med ett ökat samarbete mellan kommuner och län när det gäller närings-, utbildnings/omsorg/språk- och kulturfrågor men om det handlar om att centralisera och lämpa över ansvar för Sveriges urfolksfrågor på ett län då vet jag inte hur de tänker. I synnerhet då det nya länet varken inrymmer hela det traditionella samiska bosättningsområdet eller de samer som bor i övriga Sverige.
4. Angående arbetsmarknader (s. 193): ”Pendlingsmönstret har sett i stort sett likadant ut under den senaste tioårsperioden. En viss förändring har skett i pendlingsströmmarna då pendlingen mellan kustkommunerna och mellan kommuner med gruvnäring i inlandet ökat. Ökningarna är dock små sett i absoluta tal.” Detta innebär alltså att en gruva i inlandet inte behöver medföra någon bestående arbetskraftinflyttning.
5. Kollektivtrafik (s. 194): ”I Västerbotten är det i huvudsak mellan länets största kommuner som de stora pendlingsströmmarna går och kollektivtrafikutbudet har utvecklats främst i städerna och utefter större stråk.” Det står ingenting

om hur utbudet har avvecklats i andra delar av länet. Eller att prioriteringar av tåg på vissa sträckor medfört fördyring för sällan-resenärer och inte ökat komforten då tågen håller låg standard och är mycket opålitliga vintertid (vilket leder till en stressfaktor för de som har anslutningstrafik).

”...möjligheter för en mer sammanhållen infrastrukturplanering” (s. 197) *får inte betyda en mer kust- och stadscentrerad infrastrukturplanering.*

6. Med de stora besparingar som utredningen förväntar sig göra med en sammanslagning av landstingen (s 209, administrativ personal skärs ned – hur det slår på den lokala arbetsmarknaden omnämns inte...) undrar en osökt om inte det bästa vore att förstatliga sjukvården. Tänk så många arbetslösa administratörer vi skulle få!

Men kanske viktigast av allt, **kapitel 11.6 Demokratiaspekter** som tyvärr inte inger förtroende och trygghet inför en indelning: ”Den föreslagna indelningen med ett betydligt större län och landsting kommer att påverka förutsättningarna för demokratin och det politiska systemet i landstinget. Fler beslut kommer att fattas av direktvalda politiker i fullmäktige eller i nämnder och färre verksamheter styrs genom avtal eller indirekt valda samverkansorgan”.

Kommer en förändring verkligen kunna ske gällande avstånden, avstånden mellan beslutsfattare och berörda? Vi tänker på det gehör som en inlandskommun, eller oppositionsåsikter i en inlandskommun, får för sina önskemål i regionplaner (kultur, utveckling, länstrafik m.fl.). Kommer det verkligen att förbättras med den nya indelningen, beaktat vilket gehör som finns idag?

”Det finns negativa aspekter som bör beaktas men de positiva överväger dessa. Dessutom beror utfallet på hur företrädarna för det nya landstinget väljer att organisera det politiska arbetet, hur man förmår engagera samhällets medborgare liksom företag i olika regionala frågor.” (s. 212, kursiverat av undertecknad)

Innebär detta att det är företrädarna som väljer hur de ska organisera arbetet utan att det finns riktlinjer för hur dessa kommande företrädare ska agera, innan de ska börja arbeta? Finns det en öppning för förslag som Vilhelmina kommun i sitt yttrande hoppas på? I så fall föreslås från PA en önskelista, eller hellre minimikrav:

1. Norrlands län bör grundas på lokalt deltagande och ska också synas lokalt – *Ha ett länskontor med tjänsteperson i varje kommun. Varför har inte Region Västerbotten en tjänsteperson i varje kommun? Där sitter hela regionkontoret vid kusten.*
2. Avstånden till vård och omsorg – idag får en fjällbo ta ledigt från jobbet ifall hen ska åka med sitt barn till tandläkaren, och vad får du i reseersättning? 10 kr högst. Istället för att sätta *en tandläkarbuss någon vecka om året i varje fjälldal och beta av behoven.* Trots vällovliga ord om brukar- och medborgardialoger och demokratiutveckling finns andra parametrar som

bidrar till avstånden och det är, i ett stort län med åtminstone Norr- och Västerbottens geografi, kustcentreringen. Om dialoger hålls 20 mil t o r bort, vem har möjlighet att delta i dem?

3. *Digitala fora kommer att bli nödvändiga men kan aldrig ersätta diskussioner och möten IRL.* Det går inte att jämföra ett Norrlands län med Skåne och Västra Götaland. Resande för deltagandet i demokratin (precis som upprätthållandet av våra barns tandhälsa, vår egen har för längesedan lagts åt sidan) blir ännu något som urholkar vår tid och vårt liv i den perifera glesbygden och som för den vettige och bemedlade leder antingen till flytt eller entreprenörskap, vi hoppas på det sistnämnda.
4. Vi behöver satsa på hållbara näringar i samspel och samarbete: rennäring, skogsbruk, jordbruk, fångst- och fiske, besöksnäring, elproduktion, förädlings- och återvinningsnäringar samt privat såväl som offentlig service. *En högre grad av självförsörjning gällande livsmedel bör vara prioriterat.*
5. *Vi behöver tillförlitliga vägar och kommunikationer* dels för att gynna den mest tillväxtsbringande näringen, turismen, men också för vår egen mobilitet och säkerhet. Elektrifiera inlandsbanan och tvärbanorna om mer trafik ska gå där.
6. *Det historiska och pågående uttaget av naturresurser måste komma det lokala till del,* utan att dessa återbärningar ska styra prioriteringar av nyetableringar av utvinningsindustrier då utvinning inte längre är det mest tillväxtbringande eller hållbara.

Det finns givetvis mer att lägga till listan. Men beaktat remissens innehåll och främst utifrån osäkerheten kring demokratispekterna ställer sig Politiskt Alternativ inte bakom förslaget om en ny länsindelning i dess föreliggande utformning, främst mot bakgrund av:

- Att riskerna med demokratiunderskottet i ett större län är överhängande.
- Att utmaningarna med en liten (och minskande) befolkning på en stor yta kvarstår, i vissa fall kan dessa utmaningar befaras att accentueras i fallet med kollektivtrafiken.
- Att kustcentrering i prioriteringar kring kollektivtrafik och regional utveckling samt centralisering riskerar att kvarstå med en storregion/län, Lycksele lasarett vara eller icke vara kan ses som ett exempel.
- Det bör först utredas om staten ska gå in som huvudman för en rättvis och jämlik sjuk- och hälsovård i landet innan frågan om ny läns- och regionindelning beslutas.

Vilhelmina, den 6 oktober 2016

Åsa Össbo, gruppledare (PA)